

Haalbaarheid en toepasbaarheid van Sport Impact Bonds

Onderzoek naar de haalbaarheid en toepasbaarheid van Sport Impact Bonds

Voor de financiering van

een groot sport evenement (Youth Olympic Games Bid Rotterdam 2023),
Publiek Private Partnerschappen (Harten voor Sport, Leidsche Rijn) en het
“Old Stars voetbalprogramma” in samenwerking met Eredivisie CV.

Amsterdam, 15 februari 2017

NZIA-AJKGFB/ff

In opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Opgesteld door:
Sadik Harchaoui - Society Impact
Nico Zijnsra - EY
Olivia van Dorth - EY

www.societyimpact.nl
www.ey.com

Copyright © 2017 Society Impact en EY. Alle rechten voorbehouden. Het is toegestaan gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen en andere niet-commerciële uitingen, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Aan de informatie in dit onderzoek kunnen geen rechten worden ontleend. Society Impact en EY aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade als gevolg van onjuistheden en/of gedateerde informatie.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	4
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Vraagstelling	7
1.3 Opbouw rapport	7
2 Nieuw financieringsinstrument voor de sport	8
2.1 Sport in Nederland	8
2.2 De impact van sport	9
2.3 Financieringsinstrumenten	12
2.4 Het model van een Sport Impact Bond	13
2.5 Kansen voor inzet van Sport Impact Bonds	15
2.6 Randvoorwaarden	18
3 Onderzoeksmethode	19
3.1 Stap 1 Inventarisatie projecten	19
3.2 Stap 2 Uitvoering assessment	19
3.3 Stap 3 Beoordeling haalbaarheid SIB per sportinitiatief en vaststellen vervolgstappen	20
4 Sportinitiatieven	21
4.1 Youth Olympic Games	21
4.2 Harten voor Sport	26
4.3 Eredivisie OldStars	30
5 Conclusie	35
Literatuurlijst	38
Overzicht geïnterviewde personen	39

Managementsamenvatting

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport stimuleert ondernemerschap in de sport. De manier waarop financiering is vormgegeven speelt daarbij een belangrijke. Het Ministerie wil weten in hoeverre private partijen op andere manieren kunnen worden verleid om een bijdrage te leveren aan sport en de beoogde maatschappelijke impact daarvan?

In de sportsector wordt veel onderzoek gedaan naar de impact van sport op de maatschappij. Veelal hebben deze onderzoeken een focus op de economische impact. Wereldwijd zijn er weinig initiatieven bekend die zich richten op de financiering van maatschappelijke impact van sport, terwijl in de publieke sector juist veel aandacht bestaat voor impactfinanciering. De Sport Impact Bond kan een belangrijk instrument zijn om publieke middelen effectief in te zetten om maatschappelijke impact te creëren. Bovendien is het voor private partijen interessant, omdat klassieke sportsponsoring verbonden kan worden met andere manieren waarop impact gerealiseerd kan worden.

EY en Society Impact hebben in dit haalbaarheidsonderzoek een analyse gemaakt van de haalbaarheid van een Sport Impact Bond voor drie uiteenlopende sportinitiatieven: de organisatie van de Youth Olympic Games in Rotterdam, de activiteiten van de stichting Harten voor Sport in de Utrechtse wijk Vleuten-De Meern en het programma OldStars. Deze sportinitiatieven zijn getoetst op een aantal randvoorwaarden voor het succesvol kunnen toepassen van een Sport Impact Bond:.

Voorwaarde	Toelichting
Initiatief	▶ Het sportinitiatief draagt bij aan het oplossen van een maatschappelijke/gezondheidskwestie. ▶ Het initiatief is opschaalbaar. ▶ Er is een duidelijk meetbare relatie tussen het initiatief, de prestatie en de besparing.
Sportondernemer	▶ De organisatie realiseert financieel en maatschappelijke impact. ▶ De organisatie heeft een financieringsbehoefte.
Doelgroep	▶ De doelgroep van het sportinitiatief is duidelijk gedefinieerd.
Stakeholders	▶ Er is draagvlak en commitment bij relevante stakeholders om bij te dragen aan de Sport Impact Bond. ▶ Er zijn duidelijke prestatieafspraken te maken. ▶ Lokale partijen zijn betrokken om duurzaam effect te creëren.
Maatschappelijke kosten-batenanalyse	▶ De besparingen zijn hoger dan de kosten en kunnen gekapitaliseerd worden. ▶ Er is rekening gehouden met mogelijk negatieve effecten (m.n. bij aansprekende internationale sportevenementen) ▶ De kosteneffectiviteit van de interventie is door middel van een maatschappelijke kosten-batenanalyse in kaart gebracht.

De ontwikkeling van impact bonds in de publieke sector en de diverse uitdagingen waar partijen voor staan, pleiten voor ontwikkelruimte om technische, praktische en fundamentele zaken in de vormgeving van een impact bond gezamenlijk op te lossen. Het is dan ook van belang dat partijen samen de volgende stap zetten in de uitwerking van een maatschappelijke kosten-batenanalyse en concreet werken aan het sluiten van de eerste Sport Impact Bond in Nederland.

Het ministerie van VWS heeft een belangrijke eerste stap gezet om kennis te vergaren voor de sport- en gezondheidssector over de werking van een Sport Impact Bond. Door drie bovengenoemde sportinitiatieven te analyseren ten aanzien van de randvoorwaarden om tot een Sport Impact Bond te komen, is er inzicht verkregen in de haalbaarheid van een Sport Impact Bond. Op basis van dit haalbaarheidsonderzoek schatten wij in dat het toepassen van een Sport Impact Bond goed mogelijk is, met name bij het programma Old Stars. Het is van groot belang dat er vanaf het eerste moment aandacht is voor de invulling van de randvoorwaarden voor het sluiten van een Sport Impact Bond.

1 Inleiding

In opdracht van het Ministerie van VWS hebben Society Impact en EY een adviesrapportage geschreven over de haalbaarheid en toepasbaarheid van Sport Impact Bonds voor het financieren van sportinitiatieven. In dit hoofdstuk zullen de aanleiding (paragraaf 1.1), de vraagstelling (paragraaf 1.2) en de opbouw van het rapport (paragraaf 1.3) worden besproken.

1.1 Aanleiding

In de afgelopen jaren heeft de maatschappelijke en economische waarde van sport een nadrukkelijker plaats gekregen op de maatschappelijke agenda. Dit heeft geleid tot een kennis- en innovatieagenda sport die in 2014 werd aangeboden aan de Tweede Kamer. Bovendien heeft het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) geïnvesteerd in het versterken van de onderzoek infrastructuur en het vergroten van de kennis op het gebied van sport en gezondheid. Dit rapport voegt daar een nieuwe zoektocht aan toe, namelijk het op innovatieve en duurzame wijze financieren van sport.

Naast gemeenten zijn in toenemende mate ook particuliere exploitanten van sportaccommodaties belangrijke aanbieders van sportfaciliteiten. Volgens het CPB kan de sportsector in de toekomst niet rondkomen zonder subsidies en bijdragen.¹ Sport is belangrijk voor de maatschappij, aangezien deelname aan sport leidt tot minder klachten en een betere fysieke en mentale gezondheid (NOC*NSF, 2008). Deelname aan sport leidt tot een reductie van zorgkosten.² Bovendien worden ook andere effecten toegeschreven zoals verbeterde schoolprestaties bij jongeren en versterking van de sociale cohesie in de samenleving.

Het effect van (georganiseerde) sportinitiatieven is lastiger inzichtelijk te maken. Maatschappelijke impact wordt gerealiseerd met de organisatie van side-events, afhankelijk van het type sportevenement. Het doel van side-events is om het beweeggedrag van burgers effectief te stimuleren, vaak in samenwerking met lokale partners voor verduurzaming. Voorbeelden zijn clinics voor buurtbewoners of het bieden van lespakketten op basisscholen.

In de praktijk blijkt het lastig om (structurele) financiering voor de implementatie van sportinitiatieven te vinden. Subsidies en bijdragen worden steeds beperkter verstrekt. Daarom wordt in dit rapport onderzocht in hoeverre alternatieve vormen van financiering mogelijk zijn om een duurzame implementatie van succesvolle sportinterventies te realiseren. Eén van deze mogelijke financieringsvormen is de Sport Impact Bond, analoog aan de Social Impact Bond en Health Impact Bond.³

¹ Sociaal en Cultureel Plan Bureau. Rapportage Sport 2014. (2015)

² Taylor *et al.*, A review of the Social Impacts of Culture and Sport. (2015)

³ Society Impact & EY, Onderzoek naar de haalbaarheid en toepasbaarheid van Health Impact Bonds voor gesubsidieerde projecten van ZonMw (Den Haag 2015).

Een Sport Impact Bond is een innovatief financieringsinstrument om initiatieven in de sport mogelijk te maken, deze te koppelen aan prestaties en opschaling ervan te realiseren. In een Sport Impact Bond financiert een (private) investeerder een sportinitiatief die sociale en economische winsten beoogt. Als het initiatief leidt tot de verwachte impact, bijvoorbeeld als mensen aantoonbaar gezonder worden en kosten worden bespaard, dan kunnen investeerders uit die besparingen worden terugbetaald. Dat gebeurt vaak door de partij bij wie de besparingen vallen. Op deze manier creëert een Sport Impact Bond de mogelijkheid om met privaat kapitaal in de sport te investeren en tegelijkertijd alleen bewezen sportinitiatieven te bekostigen. Derhalve stimuleert een Sport Impact Bond innovatie, vergroot het doelmatigheid van sportinitiatieven en worden kosten bespaard.

In het kader van de oriëntatie op de financiering van sport heeft het Ministerie van VWS behoefte aan een verkenning van innovatieve financieringsmodellen in het publieke domein, dat is toegespitst op de sport. In deze rapportage wordt een quick scan uitgevoerd naar de Sport Impact Bond als nieuw financieringsmodel voor de sport, analoog aan Health Impact Bonds en Social Impact Bonds.

1.2 Vraagstelling

In opdracht van het Ministerie van VWS hebben Society Impact en EY onderzoek gedaan naar de haalbaarheid en toepasbaarheid van een Sport Impact Bond. Concreet wordt in deze rapportage ingegaan op de vraag:

Wat is er nodig om een Sport Impact Bond als innovatief financieringsinstrument kansrijk in te zetten?

Deze vraagstelling richt zich op de volgende initiatieven:

1. Financiering van een groot sportevenement (Youth Olympic Games Bid Rotterdam 2023)
2. Financiering van Publiek Private Partnerschappen (PPP) tussen gemeenten, zorgverzekeraars en sport- en beweegaanbieders (Harten voor Sport, Leidsche Rijn)
3. Financiering van het succesvolle voetbalprogramma "Old Stars" voor 60-plussers

Op basis van deze selectie door het Ministerie van VWS worden de drie sportinitiatieven onderzocht. Er wordt per project vastgesteld wat de randvoorwaarden en mogelijke vervolgstappen zijn voor toepassing van een Sport Impact Bond.

1.3 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van het Sport Impact Bond model en de belangrijkste randvoorwaarden voor het laten slagen van een Sport Impact Bond. In hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksmethode toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 een beschrijving gegeven van de drie projecten en wordt in de analyse vastgesteld in hoeverre een Sport Impact Bond toepasbaar en haalbaar is. In hoofdstuk 5 wordt de conclusie van het onderzoek gepresenteerd en wordt ingegaan op de mogelijke vervolgstappen.

2 Nieuw financieringsinstrument voor de sport

In dit hoofdstuk gaan we nader in op impact van sport en het financieren van impact. Eerst wordt gekeken naar sport als zodanig in Nederland. Vervolgens kijken we naar de impact van sport en de meting van impact om te komen tot kansen voor Sport Impact Bonds. Tot slot definiëren we in dit hoofdstuk een aantal randvoorwaarden voor de inzet van Sport Impact Bonds.

2.1 Sport in Nederland

Deelname in sport is de afgelopen jaren licht gestegen.⁴ Volgens het CBS doet ongeveer 75 procent van de bevolking twaalf keer per jaar of vaker aan sport. Ruim de helft sport wekelijks of vaker. Dat betekent ook dat een kwart van de bevolking niet of nauwelijks sport.

Ook zijn er verschillen in sportdeelname naar sociaal-demografische kenmerken aanwezig. Denk aan leeftijd, opleidingsniveau en gezondheid. Het verschil in sportdeelname tussen jong en oud is kleiner geworden, tussen lager en hoger opgeleiden is deze iets tegenomen. Mensen met een matige of ernstige fysieke handicap zijn meer aan sport gaan doen: 64% sport twaalf keer per jaar en 34% sport wekelijks. Volgens het CBS heeft ook de omgeving invloed op het sport en beweeggedrag van mensen. Inwoners uit buurten met een matige leefbaarheid sporten en bewegen minder. Ze zijn ook minder vaak lid van een sportvereniging dan inwoners uit buurten met een positieve leefbaarheid. De redenen hiervan kunnen liggen in de bereikbaarheid van accommodaties, minder voorzieningen, of persoonsgebonden kenmerken zoals minder veilig voelen in de wijk, minder mobiliteit of niet thuis voelen in de sportcultuur.

Er is de laatste jaren geen groei te zien in het sporten in verenigingsband: 33% van de bevolking is lid van een sportvereniging. Steeds vaker kiezen sporters ervoor alleen te sporten of zelf een groepje te organiseren. Dit kan gevolgen hebben voor de benodigde sportaccommodaties en het aantal sportverenigingen. Veel leden van een sportvereniging zijn ook actief als vrijwilliger. Bij 82% van de sportclubs zijn vrijwilligers actief, zij vervullen gezamenlijke 56.000 onbetaalde voltijdsbanen. De laatste jaren moet de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches leiden tot een betere verbinding tussen sport, onderwijs, zorg en welzijn. De bedoeling is dat samenwerking tussen deze sectoren gemakkelijker wordt gemaakt en verscheidene doelgroepen (jongeren, ouderen, gehandicapten en niet westerse migranten) sportief in beweging worden gebracht.

Ongeveer twee derde van de Nederlanders beweegt volgens het CBS voldoende volgens de beweegnorm (63%). Sporters voldoen vaker aan de norm voor gezond bewegen dan niet-sporters. Ten opzichte van andere Europeanen bewegen Nederlanders veel, maar blijken wij ook kampioen zitten te zijn. Verder blijkt dat de besparingen op kosten van gezondheidszorg en arbeidsverzuim door het stimuleren van bewegen nog altijd aanzienlijk groter dan de kosten van sportblessures.

In de (duurzame) financiering van initiatieven in de sport liggen kansen voor een Sport Impact Bond. Bij een Sport Impact Bond staat de uitkomst centraal: alleen effectieve initiatieven die daadwerkelijke leiden tot fysieke en/of mentale gezondheidswinsten worden gefinancierd. Daarmee kan een Sport Impact Bond bijdragen aan een verbetering van de fysieke en mentale gezondheid en tevens aan het realiseren van kostenbesparingen. In de volgende paragraaf wordt dieper ingegaan op de impact van sport.

⁴ Sociaal en Cultureel Planbureau. Rapportage Sport 2014.

2.2 De impact van sport

In de wetenschappelijke literatuur is voldoende significant bewijs gevonden voor de sociale impact van deelname aan sporten. De grootste impact wordt gevonden in gezondheid, enerzijds leidt sportdeelname tot minder klachten en een betere (ervaren) gezondheid en anderzijds tot minder uitgaven aan zorg.⁵ Deze onderzoeken richten zich echter vaak op deelname van individuen aan sport, maar evalueren nauwelijks het effect van (georganiseerde) sportinitiatieven.

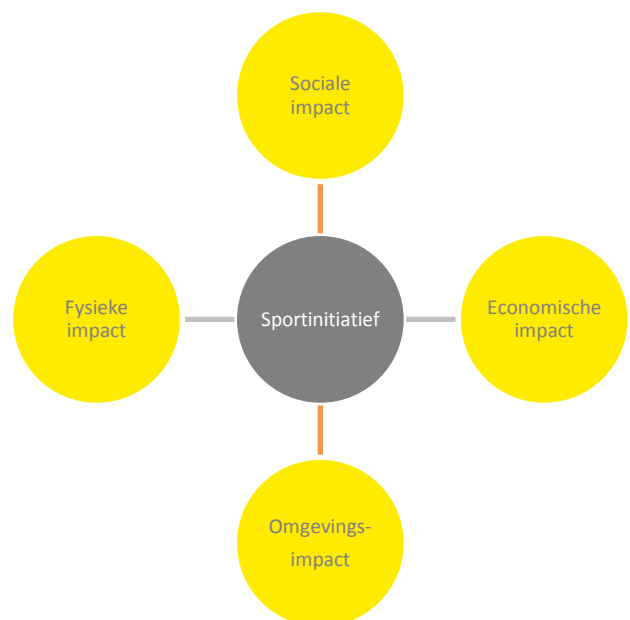
Bij de organisatie van sport gaat het vaak in eerste instantie om wedstrijden voor deelnemende sporters. Sportinitiatieven hebben echter vaak ook duurzame waarde voor de maatschappij, dit is de legacy (ofwel nalatenschap in goed Nederlands) van een sportinitiatief. Bij legacy gaat het in beginsel om de geplande en ongeplande positieve, tastbare effecten. Legacy is ook wat onbedoeld wordt achter gelaten, zoals bijvoorbeeld de infrastructuur na een groot topsportevenement of de impact op het milieu.

Afhankelijk van het type sportevenement of sportinitiatief wordt maatschappelijke impact gerealiseerd met behulp van side-events. Dit loopt uiteen van clinics voor buurtbewoners tot lespakketten voor basisscholen, waarbij de relatie met het initiatief altijd duidelijk moet zijn. Het uiteindelijke doel is om een duurzaam effect (maatschappelijke impact) teweeg te brengen als het bijvoorbeeld gaat om het beweeggedrag van burgers. Daarbij is samenwerking met (lokale) partners om dit duurzaam te bewerkstelligen van cruciaal belang.

Uit de literatuur blijkt dat maatschappelijke waarde kan worden gerealiseerd op verschillende impactdomeinen.⁶ Voor dit rapport wordt het veel gebruikte vierdimensionale model als basis gebruikt, waarbij de volgende hoofdcategorieën terug komen:

1. Sociale impact (o.a. effect op leefstijl en gedrag van een maatschappij)
2. Economische impact (o.a. werk, inkomen uit toerisme)
3. Omgevingsimpact (o.a. milieueffecten)
4. Fysieke impact (o.a. sportinfrastructuur)

We beperken ons in dit onderzoek tot de initiatieven die te maken hebben met de georganiseerde sport. In deze haalbaarheidsstudie worden ten aanzien van de vier dimensies alleen de sociale impact en economische impact van sportinitiatieven onderzocht (zie paragraaf 1.2).

Figuur 1 Maatschappelijke impactdomeinen van sportinitiatieven

⁵ Taylor et al., A review of the Social Impacts of Culture and Sport. (2015)

⁶ Boonstra & Hermens. De maatschappelijke waarde van sport (2011)

Sociale impact

Indien sportinitiatieven zich primair richten op deelnemers van bijvoorbeeld een evenement kan dit leiden tot sociale impact, bestaande uit de fysieke en mentale gezondheid. Zoals eerder aangegeven is er vanuit de literatuur substantieel bewijs voor de relatie tussen sportdeelname en fysieke gezondheidsverbetering. Echter, er is minder wetenschappelijk bewijs voor de impact van sportdeelname op de mentale gezondheid. Door het toenemende aantal onderzoeken groeit de basis voor de onderbouwing van de relatie tussen sportdeelname en de positieve preventieve en therapeutische voordelen voor de mentale gezondheid.⁷

Er is relatief weinig wetenschappelijke onderbouwing voor het effect van sportdeelname op het welzijn van mensen. De studies die beschikbaar zijn richten zich met name op subjectief welzijn (in termen van geluk en tevredenheid met het leven). Het probleem met het aantonen van de impact van sportdeelname op het (subjectieve) welzijn vormt de causaliteit.⁸ Voor het verbeteren van het (subjectief) welzijn spelen meerdere factoren een rol. De literatuur suggereert echter wel dat sportinitiatieven als zodanig een belangrijke facilitator kunnen zijn, omdat het sociale interactie bevordert.

In de opzet van sportevenementen wordt dikwijls de verwachting uitgesproken dat er sprake is van een effect van “ziet sporten, doet sporten”. Volgens Hover et al. (2016)⁹ ontbreekt het echter aan de wetenschappelijke onderbouwing van dit zogenoemde demonstratie-effect. Er zijn weliswaar enige korte termijn effecten bekend, met name bij mensen die op dat moment al sport beoefenen, echter de meeste onderzoeken laten dit effect niet zien.

Sportinitiatieven kunnen een bijdrage leveren aan het sociale kapitaal binnen een gebied. Sport leent zich bij uitstek voor het ontwikkelen van sociale vaardigheden en het creëren en/of bevorderen van sociale interactie. Naast sportdeelname hoort hier ook het vrijwilligerswerk in de sector bij. Veel sportinitiatieven zijn in grote mate afhankelijk van vrijwilligers, waarmee voor deze doelgroep al een directe impact kan worden gemaakt. Sportinitiatieven kunnen echter ook een katalysator zijn van vrijwilligerswerk, waarbij deelname en betrokkenheid juist mensen activeert. In dergelijke gevallen is er sprake van een indirect resultaat op het gebied van participatie en cohesie.

Economische impact

Onderzoek naar de relatie tussen sportinitiatieven en de economische impact richten zich in tegenstelling tot de social impact niet op deelnemers als zodanig. Bij het bepalen van de economische impact gaat het om zaken als additionele bestedingen van bezoekers (bijvoorbeeld in termen van de gemiddelde dagbesteding). Dit is een onderwerp dat in de WESP-richtlijnen als zodanig wordt gemeten. Daarnaast worden ook de bestedingen van deelnemers, clubs en/of teams (bijv. wielerteams bij Girostart) meegenomen, alsmede de economische impact van media (bestedingen mediapersoon). Bovendien kan een sportevenement ook bijdragen aan het toeristische imago van een organiserende stad of regio.

⁷ Walsh. Lifestyle and Mental Health (2011)

⁸ Taylor et al., A review of the Social Impacts of Culture and Sport (2015)

⁹ Hover et al. Creating social impact with sport events (2016)

2.3 Financieringsinstrumenten

Impact bonds zijn een relatief nieuw financieringsinstrument dat is ontwikkeld in Angelsaksische landen. Net als bij venture capital en private equity (beide vormen van durfkapitaal) lopen investeerders bij een impact bond een (aanzienlijk) risico op hun investering, maar in tegenstelling tot venture capital en private equity hebben investeerders bij impact bonds geen actieve rol en/of zeggenschap in de uitvoering. Bovendien investeren de meeste venture capital investeerders nauwelijks met kleine bedragen en alleen zicht op hoge rendementen (hoger dan het rendement uit reguliere aandelenhandel). Het rendement wordt in deze gevallen gemaakt door het verkopen van het (toegenomen) belang in de onderneming.

In de sportsector zien we nog relatief weinig venture capital investeerders. In de grote voetbalcompetities spelen private investeerders weliswaar een rol, maar hierbij speelt opbrengst en rendement vaak een beperkte rol. Grote investeerders richten zich met name op commercieel aantrekkelijke sporten, waarbij zaken als mediarechten, onroerend goed en activiteiten rondom grote projecten als de Olympische Spelen of het WK voetbal¹⁰.

Impact bonds zijn in omvang beter te vergelijken met het instrument crowdfunding. Het belangrijkste verschil is echter dat de laatste vorm zich richt op grote groepen kleine investeerders, veelal bestaande uit particulieren. Crowdfunding komt in verschillende varianten voor; in de Verenigde Staten vaak in de vorm van donaties of sponsoring en in Europa daarnaast ook als verstrekking van vreemd vermogen en soms als aandelen. In dat het geval van het verstrekken van vreemd vermogen betaald de ondernemer na verloop van tijd de investering met rente terug.

In de sportwereld zien we initiatieven rondom crowdfunding terug in bijvoorbeeld het ondersteunen van atleten en sportteams¹¹, maar ook voor het ontwikkelen van sportapparatuur. Hierbij speelt maatschappelijke impact slechts beperkt een rol.

Voor het vormen van Sport Impact Bonds krijgen organisaties in potentie te maken met private investeerders die mogelijk ook in de private equity actief zijn. In deze markt wordt het onderscheid gemaakt tussen formele investeerders (gespecialiseerde beleggingsorganisaties) en informele investeerders (veelal vermogende particulieren). Met name voor deze laatste categorie investeerders kan een (sport) impact bond ook een alternatieve belegging vormen, omdat deze partijen met hun investeringen graag een maatschappelijke impact creëren.

¹⁰ SportknowhowXL. Private Equity voor de mondiale sportwereld (2015).

¹¹ Onder andere via Wijzijnsport.nl en Makeachamp.com.

2.4 Het model van een Sport Impact Bond

Zowel op internationaal als nationaal niveau is de Sport Impact Bond voor het financieren van sportinitiatieven een relatief nieuw begrip. Tot op heden zijn, voor zover bekend, ook internationaal, nog geen Sport Impact Bonds gesloten. Wel wordt er bijvoorbeeld in Engeland gewerkt aan de realisatie van een Sport Impact Fund, als sociaal investeringsmodel in de sportsector. Dit model is gebaseerd op het reeds gerealiseerde Arts Impact Fund model en kent dezelfde principes als de Sport Impact Bond. Momenteel bevindt het bewerkstelligen van de Sport Impact Fund in Engeland zich in de verkennende fase en worden geïnteresseerde partijen gezocht.¹² Veel onderzoek naar de impact van sport wordt uitgevoerd in het Verenigd Koninkrijk.

De wetenschappelijke literatuur is zeer beperkt als het gaat om het financieren van sport en bewegen op basis van impact. Er wordt wel over sport impact financiering nagedacht, zoals ook blijkt uit de verkenning naar de Sport Impact Fund. Daarom wordt hieronder eerst ingegaan op de Social Impact Bond.

De Social Impact Bond als basis

De basis van de Sport Impact Bond ligt bij de Social Impact Bond. Het belangrijkste verschil tussen een Social Impact Bond en andere sociale financieringsvormen (zoals social bonds) vormt de balans die gevonden moet worden tussen enerzijds de kapitaalgarantie en anderzijds de rendementseis op investeringen.¹³ Het is belangrijk dat vooraf de rendementseis wordt vastgesteld, dat door partijen als verzekeraars/ overheidsinstellingen vergoed dient te worden aan de private investeerder indien prestaties zijn behaald. Dit wordt op basis van contractuele afspraken tussen investeerders, de sociale ondernemers en verzekeraars/ overheidsinstellingen vastgelegd. In de Verenigde Staten wordt dit ook wel "pay for success" genoemd en in New South Wales staan ze bekend als "social benefit bonds".

In 2010 is in Engeland als eerst een Social Impact Bond programma geïntroduceerd voor een post-release programma in de Peterborough gevangenis.¹⁴ Daarna zijn er ook Health Impact Bonds gesloten, zoals bijvoorbeeld een preventieprogramma voor astmapatiënten in de stad Fresno (Verenigde Staten, 2013) en een programma voor chronisch zieke patiënten (diabetes, astma en hart- en vaatziekten) om de gezondheid te verbeteren in Newcastle (Engeland, 2015).¹⁵

Op nationaal niveau vormen voorbeelden van een Social Impact Bond de werkgelegenheidsprogramma's voor jongeren in Utrecht via de Buzinezzclub en The Colourkitchen, en in Rotterdam ook via wederom de Buzinezzclub. Ook is er een Social Impact Bond gesloten in opdracht van het Ministerie voor Veiligheid en Justitie die zich richt op het terugdringen van de tweedejaars recidive en het eerder aan werk krijgen van ex-gedetineerden. Op 27 januari 2017 werd de eerste Health Impact Bond gesloten in de gemeente Den Haag, waarbij 250 multiprobleemgezinnen begeleid gaan worden. Nieuw is dat voor het eerst een verzekeraar (CZ) als financier optreedt.

¹² www.sportimpactfund.com

¹³ J.L. Fitzgerald, Social Impact Bonds and their application to preventive health. Australian Health Review. October 2012.

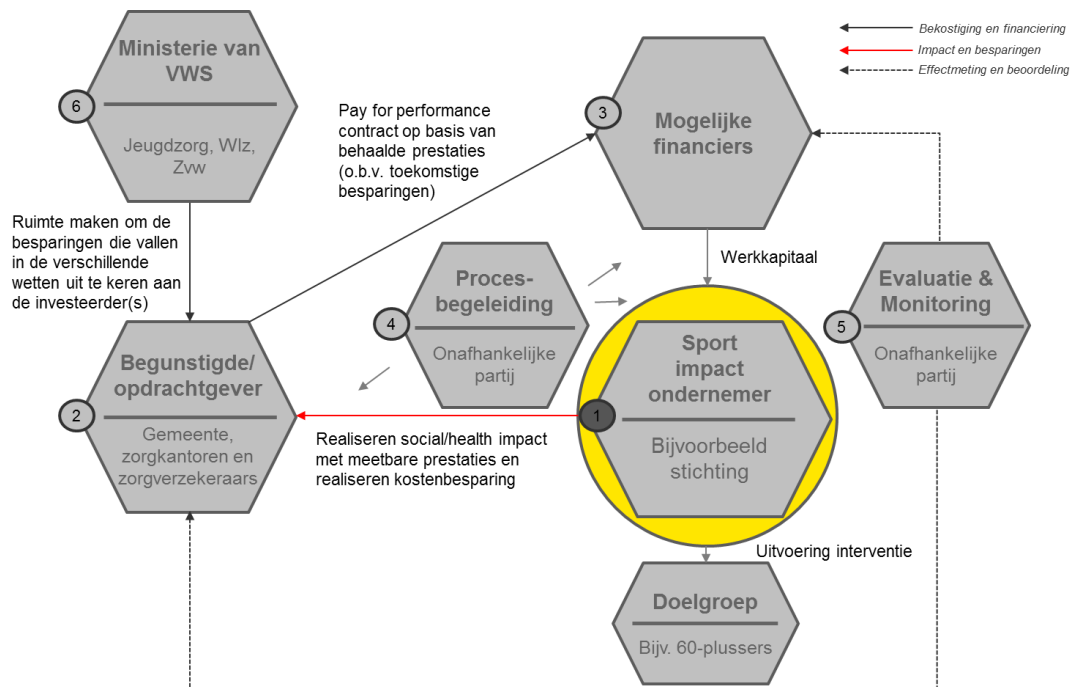
¹⁴ J.L. Fitzgerald, Social Impact Bonds and their application to preventive health. Australian Health Review. October 2012.

¹⁵ Society Impact & EY. (2015) Onderzoek naar de haalbaarheid en toepasbaarheid van Health Impact Bonds voor gesubsidieerde projecten van ZonMw.

De Sport Impact Bond

Een Sport Impact Bond is een financieel instrument waarbij private investeerders organisaties van sport initiatieven financieren waarbij sociale en economische winst wordt gerealiseerd. Als het initiatief leidt tot de verwachte impact, dus als deelnemers of toeschouwers gezonder worden en kosten worden bespaard, dan kunnen private investeerders uit die besparingen worden terugbetaald. Dat gebeurt vaak door de partij bij wie de besparingen vallen (een verzekeraar of een overheidsinstelling). Op deze manier creëert een Sport Impact Bond de mogelijkheid om privaat kapitaal in de sport te investeren en tegelijkertijd alleen bewezen sportinitiatieven te bekostigen. Risico's worden verschoven naar de private investeerder. Door het koppelen van financiering aan prestaties wordt doelmatigheid vergroot. Daarnaast stimuleert een Sport Impact Bond innovaties, worden kosten bespaard en wordt opschaling van initiatieven mogelijk gemaakt.

In het onderstaande figuur wordt het model voor de Sport Impact Bond getoond:

Figuur 1 Sport Impact Bond Model

Bovenstaand model is een eenvoudige weergave van een Sport Impact Bond Model en geeft aan hoe het eruit kan zien. In tabel 1 lichten we de onderlinge partijen nader toe. Hierbij dienen we rekening te houden met de uniciteit van de Nederlandse sportinfrastructuur. Er spelen een veelvoud aan belanghebbenden een rol bij de georganiseerde sport, zoals NOCNSF, kennisinstituten, sportbonden, sportverenigingen en gemeenten (al dan niet in de vorm van sportbedrijven om accommodaties te bouwen, beheren en beschikbaar te stellen). Daarnaast spelen er nog talloze commerciële aanbieders en evenementenorganisaties (zowel commercieel als semi-publiek) een rol.

Tabel 1. Toelichting Sport Impact Bond Model

Rol	Toelichting
1. Sportondernemer / organisator	De sportondernemer / organisator kan een (nieuwe) stichting, coöperatie of een andere rechtsvorm zijn, maar ook een bestaande sport- en beweegaanbieder. Het kan zelfs voorkomen dat de organisator niet dezelfde partij is als de uitvoerder. Binnen de bestaande sportinfrastructuur is het zaak om na te gaan wie welke financieringsbehoefte heeft en met welke entiteit uiteindelijk de resultaatafspraken worden gemaakt. De sportondernemer / organisator realiseert de prestatie en de besparingen.
2. Begunstigde / opdrachtgever	Bij deze partij vallen de besparingen. Dat kan een zorgverzekeraar of gemeente zijn, bijvoorbeeld als er sprake is van een reductie van directe medische kosten of uitgaven aan de Wmo. De begunstigde keert vervolgens, op het moment dat de resultaatafspraken zijn behaald, een deel van de besparingen uit aan de investeerder.
3. Investeerder	Deze partij voorziet de sportondernemer / organisator van werkkapitaal, zodat de interventie uitgevoerd en de resultaten behaald kunnen worden. De financier kan een bank, pensioenfonds of filantroop zijn, maar ook andere (private) partijen komen in aanmerking.
4. Intermediair	In de praktijk is gebleken dat het sluiten van een impact bond een complexe operatie is, die specifieke kennis vereist. De intermediair kan een non-profit of private organisatie zijn en heeft meerdere rollen in het proces. Doordat de intermediair kennis heeft van voorwaarden die financiers en begunstigden stellen, is de intermediair de juiste partij bij het opstellen van de benodigde maatschappelijke kosten-batenanalyse.
1. Evaluator	Een onafhankelijke partij die de prestatie van de interventie monitort en evalueert.
2. Rijksoverheid	De overheid heeft de taak om mogelijke barrières ten aanzien van wet- en regelgeving weg te nemen, bijvoorbeeld als het gaat om de beperkingen op het uitkeren van winst in de zorg.

2.5 Kansen voor inzet van Sport Impact Bonds

Om de haalbaarheid van Sport Impact Bonds te kunnen beoordelen is het van belang om de verschillende sportinitiatieven te typeren. De karakteristieken van een sportinitiatief bepalen of een initiatief geschikt is om tot sociale en economische impactafspraken te komen. Allereerst is het van belang om verschillende initiatieven te beoordelen aan de hand van het Beleidskader Sportevenementen (2013) om vast te stellen in welke hoedanigheid het Ministerie van VWS betrokken is.

Het ministerie van VWS maakt ten aanzien van de financiële ondersteuning onderscheid tussen de volgende categorieën:

1. Aansprekend internationaal sportevenementen buitencategorie (Olympische Spelen, Jeugd Olympische Spelen, WK Voetbal, etc.); een rijksbijdrage is evenementafhankelijk en wordt per evenement nader bepaald.
2. Aansprekend internationaal sportevenement; een rijksbijdrage is mogelijk tot maximaal € 2,5 miljoen.
3. Aanloopevenementen voor het opbouwen track record voor een aansprekend internationaal sportevenement (alleen eindrondes zoals bijv. Wereld Jeugd Kampioenschap in aanloop naar WK senioren); een rijksbijdrage bedraagt maximaal € 500.000.
4. Overige topsportevenementen (eindronde van een WK of EK in takken van sport, die niet zijn opgenomen op de topevenementenkalender); een rijksbijdrage bedraagt maximaal € 250.000.

Bovendien is er vanuit de rijksoverheid ook een ondergrens als het gaat om het ondersteunen van (sport-)initiatieven. De drempelwaarde bedraagt € 125.000, rijksbijdragen onder dat bedrag worden niet verstrekt. De rijksbijdrage wordt verstrekt aan de desbetreffende partij die het sportevenement en de side-events organiseert. Dat kunnen verschillende organisaties zijn, zoals bijvoorbeeld een landelijke sportorganisatie, een gemeente of een speciaal opgerichte rechtspersoon. In geval van een gezamenlijk georganiseerd sportevenement kan iedere organisatie voor het eigen aandeel in de organisatie van het sportevenement een rijksbijdrage aanvragen. Hierbij geldt als uitgangspunt dat de aanvragen in onderlinge samenhang worden behandeld.

Naast de indeling die het Ministerie van VWS hanteert voor het al dan niet toekennen van een (financiële) bijdrage, kunnen sportinitiatieven ook getypeerd worden aan de hand van een aantal karakteristieken uit de literatuur (zie tabel 2). Het samenspel van de karakteristieken helpt om vooraf een inschatting te maken van het soort impact dat wordt verwacht. Bovendien kan op deze wijze worden vastgesteld welke implicaties bepaalde karakteristieken van een sportinitiatief hebben voor de haalbaarheid van een Sport Impact Bond.

Tabel 2. Karakteristieken van sportinitiatieven

Aspect	Spectrum	
Focus ¹⁶	Toeschouwers	Deelnemers
Frequentie	Eenmalig	Repeterend
Aantal sporten	Eén sport	Multi-sport
Duur	Eendaags	Meerdaags
Niveau	Beginner	Professioneel
Scope	Lokaal	Internationaal
Locatie	Eén	Meer dan een
Compositie	Eén event	Multi-events

Gebaseerd op Hover et al. 2016 (p.31)

¹⁶ In de originele uitwerking wordt gesproken van target group. Om onderscheid te maken met de doelgroep voor maatschappelijke impact van een sportinitiatief spreken we hier van focus.

Als het gaat om de focus van een sportinitiatief kan de organisatie zich primair meer richten op potentiële toeschouwers of op deelnemers. De gekozen focus bepaalt op voorhand in grote mate de omvang van impact die van een evenement verwacht mag worden. Immers, met een focus op de deelnemers zal de impact op een veel kleinere doelgroep van toepassing zijn dan bij sportinitiatieven die zich in eerste instantie richten op de toeschouwers. Hetzelfde geldt in zekere mate voor de combinatie van duur, locatie scope en niveau. Het bereik van eendaagse sportinitiatieven op één locatie is beperkter dan bij meerdaagse sportinitiatieven op meerdere locaties. Bovendien wordt aangenomen dat ook het niveau van de sport hierin een bepalende factor is voor het bereik onder burgers. Dit geldt eveneens voor de scope, waarbij wordt aangenomen dat des te internationaler het sportinitiatief wordt opgezet het bereik toeneemt.

2.6 Randvoorwaarden

Een impact bond is een innovatief financieringsinstrument waar zowel in Nederland als internationaal volop mee wordt geëxperimenteerd in de gezondheidszorg en het sociale domein. Een belangrijk uitgangspunt van de impact bond is dat er verbinding tot stand komt tussen verschillende stakeholders, waarbij een duidelijk maatschappelijk effect wordt nagestreefd. Om een maatschappelijk effect vast te stellen vraagt dit een goede afbakening van de doelgroep; voor wie wordt welke impact beoogd?

Bovendien moeten de uitkomsten zorgvuldig gemeten kunnen worden. In lijn met de conclusies van Hover et al. (2016)¹⁷ is het van belang dat de organisatoren vooraf nadenken over welke social impact zij willen bereiken. Om ook op dit vlak het maximale uit een sportinitiatief te halen vraagt dit zorgvuldige planning vooraf. Op basis van onze ervaringen met onder meer social impact bonds, health impact bonds en internationale voorbeelden rondom het financieren van de impact van sport zijn een aantal randvoorwaarden te definiëren (zie tabel 3).

Tabel 3. Randvoorwaarden Sport Impact Bond

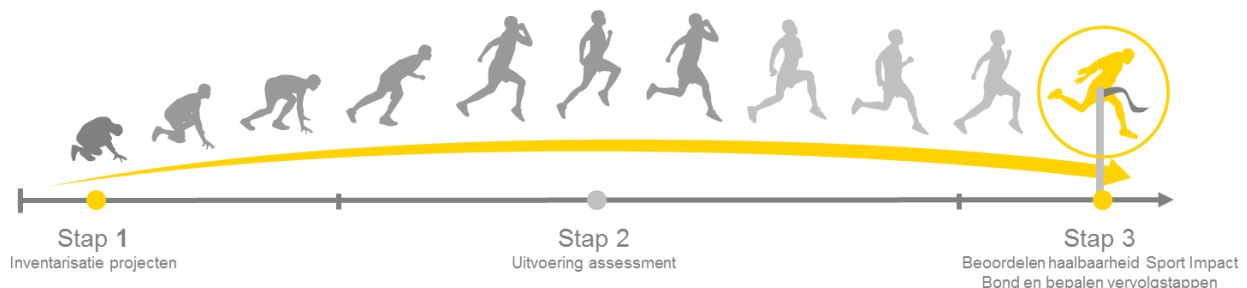
Voorwaarde	Toelichting
Initiatief	Het sportinitiatief draagt bij aan het oplossen van een maatschappelijke/gezondheidskwestie. Het initiatief is opschaalbaar. Er is een duidelijk meetbare relatie tussen het initiatief, de prestatie en de besparing.
Sportondernemer	De organisatie realiseert financieel en maatschappelijke impact. De organisatie heeft een financieringsbehoefte.
Doelgroep	De doelgroep van het sportinitiatief is duidelijk gedefinieerd.
Stakeholders	Er is draagvlak en commitment bij relevante stakeholders om bij te dragen aan de Sport Impact Bond. Er zijn duidelijke prestatieafspraken te maken. Er zijn lokale partijen betrokken om duurzaam effect te creëren.
Maatschappelijke kosten-batenanalyse	De besparingen zijn hoger dan de kosten en kunnen gekapitaliseerd worden. Er is rekening gehouden met mogelijk negatieve effecten (m.n. bij aansprekende internationale sportevenementen)

¹⁷ Hover et al. Creating social impact with sport events (2016)

De kosteneffectiviteit van de interventie is door middel van een maatschappelijke kosten-batenanalyse in kaart gebracht.

3 Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode van deze haalbaarheidsstudie naar de Sport Impact Bond toegelicht. In paragraaf 3.1 worden de geïnventariseerde projecten toegelicht. In paragraaf 3.2. wordt de methode voor de assessment uiteengezet. Als laatst wordt ingegaan op de wijze waarop de haalbaarheid van de Sport Impact Bond per project en de vervolgstappen zijn vastgesteld.

Figuur 2 Overzicht onderzoeksstappen

3.1 Stap 1 Inventarisatie projecten

Bij aanvang van het project heeft het Ministerie van VWS aangegeven dat zij de haalbaarheidsstudie van de Sport Impact Bond willen toespitsen op drie initiatieven. Op voorhand wordt voor deze initiatieven verwacht dat er een aantoonbare aanpak aanwezig is, het initiatief een maatschappelijke impact heeft, de prestatie meetbaar is en te koppelen aan de besparing en ten slotte opschaalbaar is.

De drie geselecteerde sportinitiatieven door het Ministerie van VWS zijn:

1. Een groot sportevenement (Youth Olympic Games Bid Rotterdam 2023)
2. Publiek Private Partnerschappen (PPP) tussen gemeenten, zorgverzekeraars en sport- en beweegaanbieders (Harten voor Sport, gemeente Utrecht)
3. Voetbalprogramma "Old Stars" voor 60-plussers

3.2 Stap 2 Uitvoering assessment

De uitvoering van het assessment bestaat uit de volgende stappen:

1. Het verzamelen en analyseren van relevante documentatie en wetenschappelijke literatuur over de sportinitiatieven aan de hand van deskresearch.
2. Het voeren van interviews met de projecteigenaren van de geselecteerde sportinitiatieven.
3. Het in kaart brengen van de verkregen informatie per project op basis van de toetsingscriteria.

Tabel 4. Onderzoekscriteria Sport Impact Bond

Nr	Voorwaarde	Toelichting
1	Maatschappelijk probleem	Wat is het vraagstuk?
2	Interventie	Wat is de interventie?
3	Beoogde impact en doelgroep	Wat is de beoogde impact en voor welke doelgroep?
4	Uitvoerder van de interventie en financieringsbehoefte	Wat voor organisatie is verantwoordelijk voor uitvoering van de interventie? Wat is de financieringsbehoefte?
5	Maatschappelijke kosten-batenanalyse	In hoeverre is er een MKBA beschikbaar voor de interventie?
6	Stakeholders	Welke stakeholders spelen een rol?

3.3 Stap 3 Beoordeling haalbaarheid SIB per sportinitiatief en vaststellen vervolgstappen

De beschrijving van het sportinitiatief en de context ervan vormt de basis voor de haalbaarheidstoets van de Sport Impact Bond als financieringsinstrument voor de sportinitiatieven, en het vaststellen van eventuele vervolgstappen. De haalbaarheidstoets is uitgevoerd op basis van de relatie tussen het sportinitiatief, de prestaties (m.a.w. gezondheidswinsten en sociale winsten) en de aantoonbaarheid van de kostenbesparing.

Aan de hand van de onderzoekscriteria en de kenmerken van het projectinitiatief is per project beoordeeld in hoeverre een Sport Impact Bond voor het project haalbaar is.

4 Sportinitiatieven

4.1 Youth Olympic Games

De gemeente Rotterdam onderzoekt de haalbaarheid van een bod op de Jeugd Olympische Spelen (ook wel "Youth Olympic Games" genoemd, vanaf hier spreken we van: YOG) van 2023. Een eventueel bod moet uiterlijk 2020 ingediend worden. De zomer-YOG zijn één van de vier topsportevenementen die worden georganiseerd onder auspiciën van het Internationaal Olympisch Comité. Naast de Olympische Zomerspelen en Olympische Winterspelen vallen daar sinds 2010 ook de zomer- en wintereditie van de YOG onder. Het topsportevenement richt zich op toptalenten tussen de 15 en 18 jaar oud.

Het evenement valt daarmee in de categorie "Aansprekend internationaal sportevenementen buitencategorie", waarvoor per evenement de hoogte van een eventuele rijksbijdrage wordt bepaald.

Het doel van de YOG is:

1. Getalenteerde atleten van over de gehele wereld bij elkaar brengen om deel te nemen in competities op hoog niveau;
2. Het uitvoeren van educatieve programma's met betrekking tot het belang van sport als onderdeel van een gezonde leefstijl, de sociale waarden van sport en de gevaren van doping en overmatig trainen;
3. Het toepassen van de modernste communicatiekanalen om de Olympische waarden en de geest van de Olympische Jeugd Spelen te promoten.

Op het programma staan alleen Olympische sporten en de deelnemers verblijven gezamenlijk in een Olympisch Dorp. Bovendien maken zij alvast kennis met alle tradities van Olympische Spelen. De Jeugd Olympische Spelen zijn bedoeld als stimulans voor jonge talenten om door te gaan op de nog lange, vaak moeizame weg naar de volwassen top. Met als absoluut hoogtepunt natuurlijk deelname aan de échte Olympische Spelen. Heel belangrijk is dat de deelnemers internationale wedstrijddervaring opdoen, dat zij kennis maken met leeftijdgenoten uit andere takken van sport en uit alle mogelijke landen. De wens van het IOC is om tijdens deze spelen ook meer ruimte te maken voor experimenteren, zoals bijvoorbeeld het aanbieden van 3-tegen-3 basketbal om zowel de sport aantrekkelijk te houden als te testen voor de normale Olympische Spelen.

De organisatie van de YOG verwacht een grote toename van het aantal atleten ten opzichte van vorige YOG's. In Singapore (2010) en Nanjing (2014) waren er respectievelijk 3.500 en 3.600 deelnemers, terwijl de ambitie van Rotterdam is om dit aantal te verdubbelen. Het IOC stuurt hierop actief in haar nieuwe richtlijnen, zonder de omvang van het Youth Olympic Village te willen laten toenemen.

Kenmerken Youth Olympic Games

Aspect	Spectrum	
Focus	Toeschouwer	Deelnemer
Frequentie	Eenmalig	Repetierend
Aantal sporten	Eén sport	Multi-sport
Duur	Eendaags	Meerdaags
Niveau	Beginner	Professioneel
Scope	Lokaal	Internationaal
Locatie	Eén	Meer dan een
Compositie	Eén event	Multi-events

4.1.1 Maatschappelijke probleem

In Rotterdam Zuid is nog altijd sprake van een beperkt perspectief voor haar inwoners. De sociaaleconomische problemen van het deel van Rotterdam ten zuiden van de Nieuwe Maas is in omvang en intensiteit ongekend. Te veel bewoners van Zuid hebben moeite hun weg naar de arbeidsmarkt te vinden. Meerdere redenen liggen daaraan ten grondslag: gebrek aan werk, beperkte geschiktheid, betere kandidaten; niet kunnen of soms niet willen of omdat de werkgever niet kan of niet wil. Een samenleving kenmerkt zich door hoe men omgaat met participatie van alle burgers, en vooral op het gebied van werk voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Op dit moment is er voor veel van hen onvoldoende perspectief op een werkend leven en daarmee op acceptabele participatie.

Voor jongeren van Zuid is het perspectief op een plek op de arbeidsmarkt lastiger dan voor andere schoolverlaters. Op Zuid doet zich het voor Nederland unieke gegeven voor dat de bevolking verjongt, terwijl deze in de rest van het land juist vergrijsst. Deze jonge bevolking van Rotterdam Zuid moet worden opgeleid en voorbereid voor een baan. Daarbij is aandacht nodig voor ontwikkelen van werknemersvaardigheden. De uitdaging is om hierin met de organisatie van de YOG een blijvend effect teweeg te brengen in een arbeidsmarkt die snel verandert.

4.1.2 Interventie

Het bid van Rotterdam zal naast topsport in het teken staan van leren en delen voor jongeren. Een gedachtegoed dat past binnen de Olympische gedachte. Het zoeken van verbindingen staat centraal en de organisatie wil het voor jongeren mogelijk maken om elkaar te ontmoeten door middel van culturele en educatieve activiteiten. In de organisatie van de YOG wordt ingezet op het creëren van een groot aantal werkervaringsplaatsen is voor jongeren van Zuid dat ten minste gelijk is aan het aantal deelnemers aan de YOG. Het doel is om dat binnen verschillende sectoren te realiseren, waar onder event management, beveiliging, (op- en af-)bouw en hospitality, in de periode vanaf toekenning van het bid tot en met het daadwerkelijke evenement

4.1.3 Beoogde impact en doelgroep

Het doel van de gemeente Rotterdam is om met het evenement ten minste evenveel stageplaatsen, werkervaringsplaatsen en banen te realiseren voor jongeren uit Rotterdam Zuid als het aantal deelnemers aan de YOG (mogelijk tot 7.000 atleten). Daarmee is de gemeente Rotterdam ook direct de grootste begunstigde van deze maatschappelijke impact.

Daarnaast wil de organisatie van de YOG ook een duurzame impact creëren op de (sport-)infrastructuur in Rotterdam Zuid. Het evenement moet plaatsvinden in het nieuw te ontwikkelen stadionparkgebied Feyenoord City. Conform de wens van het IOC wordt niet uitsluitend voor de YOG gebouwd. De te bouwen voorzieningen en woningen zitten al in de gemeentelijke plannen voor Feyenoord City en kunnen tijdelijk door de YOG gebruikt worden.

De uitdaging voor de YOG is om te formuleren welke maatschappelijke impact kan worden gerealiseerd Nederland. Op dit moment is dat nog niet helder, maar geldt dit wel als voorwaarde voor bijdrage vanuit het ministerie van VWS. In de MKBA wordt voorzien dat de YOG een economische impact (door extra inkomsten) heeft die ten minste twee derde van de financiële kosten voor de samenleving dekt. Deze is echter niet gebonden aan de interventie voor de specifieke doelgroep op Rotterdam Zuid.

4.1.4 Uitvoerder van de interventie en financieringsbehoefte

De gemeente Rotterdam heeft een stichting opgericht om het bod op de YOG 2023 voor te bereiden. De voorlopige begroting van het evenement is geraamd op € 80 miljoen. Hiervan wordt voor ongeveer een derde financiering vanuit publieke middelen (gemeente Rotterdam en ministerie VWS) beoogd. Een deel wordt vanuit het IOC bekostigd (10%), waarvan ook een deel in natura (bijvoorbeeld op het gebied van het aanbieden van systemen voor ticketing en accreditatie en bepaalde verblijfskosten). Het overige bedrag dient uit de markt gehaald te worden. De financieringsbehoefte vanuit Sport Impact Bond perspectief richt zich op het publieke deel van de begroting van ongeveer € 30 miljoen.

4.1.5 Maatschappelijke kosten en batenanalyse

In 2016 heeft Rebel Group een MKBA uitgevoerd op de organisatie van de YOG. Zij concluderen dat er sprake is van een positieve businesscase. Uit hun analyse blijkt dat de kans groot is dat de maatschappelijke baten van het project de maatschappelijke kosten zullen overstijgen. Daarbij wordt echter geen onderscheid gemaakt tussen het deel van de publieke middelen dat wordt aangewend voor de culturele en educatieve programma's (€ 9,5 miljoen) en het deel dat wordt benut voor de productie van het evenement (€ 20,5 miljoen). De grootste inkomstenpost wordt verwacht van buitenlandse bezoekers (€ 9 miljoen) en het creëren van 300 stage- en werkervaringsplaatsen (€ 7 miljoen). Daarnaast worden ook de impact op het imago van Rotterdam (€ 7 miljoen) en een bijdrage van het IOC (€ 5 miljoen) meegenomen in de baten.

4.1.6 Stakeholders binnen het sportinitiatief

Rol	Stakeholder
Productie van het sportinitiatief	Internationaal Olympisch Comité (IOC) Stichting YOG Rotterdam
Coproductie van het sportinitiatief	Gemeente Rotterdam Deelnemers (sporters) Sponsors Nationale en internationale sportfederaties Sportverenigingen NOC-NSF Onderwijsinstellingen Bedrijfsleven Zorg- en welzijnsorganisaties Leveranciers Vrijwilligers Media
Consumptie van het sportinitiatief	Lokale community (Randstad) Bezoekers

Potentiële investeerders

Sportsponsoring is de tijd voorbij dat het alleen gaat om een geldelijke bijdrage. Media-aandacht voor de YOG is relatief beperkt, dus aantrekkelijkheid voor marktpartijen zit per definitie in het realiseren van

maatschappelijke impact. Dit kan ook een wisselwerking opleveren als het gaat om het inbrengen van bijvoorbeeld sociale stageplaatsen, werkervaringsplaatsen en banen.

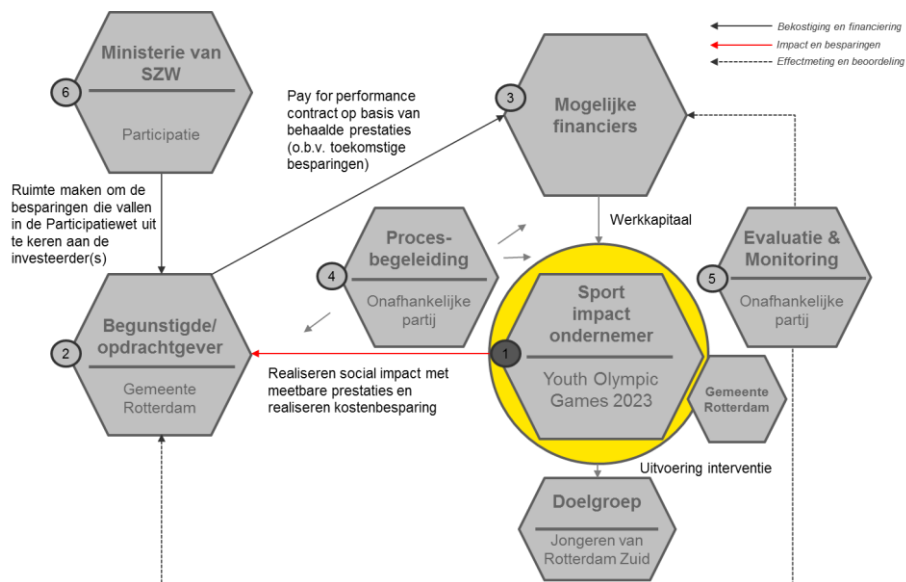
In de regio Rotterdam zijn een aantal grote multinationals gevestigd. Hierbij valt te denken aan grote ondernemingen als Lyondell Base, Unilever en Shell. Maar ook bedrijven als Rabobank, die in hun profilering inzetten op een aandeel in elkaar lenen zich voor dergelijke investeringen. De stichting YOG De stichting onderzoekt op dit moment op welke wijze het nationale en lokale bedrijfsleven geactiveerd kan worden om te participeren in de YOG.

4.1.7 Haalbaarheid Sport Impact Bond YOG 2023

Het eenmalige karakter van de YOG leent zich, ondanks de looptijd van bid tot evenement, in beginsel minder goed voor de inzet van een Sport Impact Bond (i.v.m. schaalbaarheid van de interventie). Enerzijds is het de vraag in hoeverre er voor de organisatie van de YOG 2023 op voorhand een financieringsprobleem zal ontstaan. Aan de andere kant worden bedrijven terughoudender als het gaat om traditionele sportsponsoring. Daarvoor dient de organisatie te kijken naar innovatieve wijze van financiering van sportevenementen.

In de huidige MKBA is de maatschappelijke impact afgezet tegen de inzet van de publieke middelen voor de organisatie van het evenement. Dit levert een positieve businesscase op voor de gemeente Rotterdam en de rijksoverheid. De maatschappelijke kosten voor de organisatie van het evenement vormen echter slechts een beperkt deel van de totale begroting. Dit betekent dat er nog steeds op enigerlei wijze financiering uit de markt moet worden gehaald. Dat betekent dat er bij inzet van een Sport Impact Bond kritisch moet worden gekeken naar de constructie. Betekent dit bijvoorbeeld dat er met slechts enkele partners aan een Sport Impact Bond kan worden gewerkt en voor andere partners de traditionele wijze van sportsponsoring geldt? Het verdient te aanbeveling om te onderzoeken op welke wijze onderscheid kan worden gemaakt tussen een investering in activiteiten die rechtstreeks bijdragen aan de maatschappelijke baten en het bekostigen van activiteiten waarbij dit niet of minder goed aantoonbaar is.

Aangezien er sprake is van een positieve maatschappelijke businesscase is voor de maatschappelijke kosten van de organisatie van de YOG, verdient het de aanbeveling om verder te onderzoeken hoe deze impact kan worden vertaald naar resultaatafspraken. Bovendien moet voor de YOG nog onderzocht worden in hoeverre hiervoor draagvlak is bij de gemeente Rotterdam, als belangrijkste begunstigde van de maatschappelijke impact, en bij potentiële investeerders. De gemeente Rotterdam heeft reeds ervaring met het sluiten van social impact bonds.

Figuur 3 Mogelijke uitwerking Sport Impact Bond YOG

4.2 Harten voor Sport

De organisatie Harten voor Sport helpt inwoners van de gemeente Utrecht op weg bij alles wat te maken heeft met sport en beweging. Het betreft een publiek-private partnerschappen voor bewegen in de buurt, waarbij het doel is om dit zoveel mogelijk te organiseren met bestaande verenigingen en initiatieven. De organisatie heeft daarvoor beweegmakelaars en buurtsportcoaches in dienst die zich inzetten voor een goed beweegaanbod en per buurt optimaal aansluit bij de specifieke kenmerken en wensen van de bevolking. Harten voor Sport zet sport en bewegen in voor bewonersgroepen in kwetsbare positie (van jong tot oud).

Kenmerken Harten voor Sport

Aspect	Spectrum	
Focus	Toeschouwer	Deelnemer
Frequentie	Eenmalig	Repeterend
Aantal sporten	Eén sport	Multi-sport
Duur	Eendaags	Meerdaags
Niveau	Beginner	Professioneel
Scope	Lokaal	Internationaal
Locatie	Eén	Meer dan een
Compositie	Eén event	Multi-events

4.2.1 Maatschappelijk probleem

In Utrecht kent iedere wijk haar eigen uitdagingen als het gaat om mensen in kwetsbare posities. De bevolkingssamenstelling ziet er in de verschillende wijken echter zeer verschillend uit. Zo wonen er in de (sub-)wijk Kanaleneiland bijvoorbeeld minder dan 25% autochtone Nederlanders, terwijl dit in een wijk als Vleuten-De Meern 78% betreft. In Kanaleneiland is ruim 63% van de bevolking jonger dan 35 jaar, terwijl dit in Vleuten-De Meern 45% is.¹⁸ Op basis van demografische kenmerken van de wijksamenstelling, maar ook de input vanuit onder andere wijkteams vormt de gemeente Utrecht zich een beeld over de uitdagingen die in een wijk spelen. Bovendien kunnen met behulp van de kenmerken van de wijkbevolking ook risicofactoren gedefinieerd worden.

De wijk Vleuten-De Meern telt ongeveer 33.000 inwoners en groeit naar verwachting op termijn door tot zo'n 50.000 inwoners. De wijk wordt met name bewoond door jonge gezinnen, waarbij er relatief veel jonge kinderen wonen (tot 11 jaar). Het grote aantal kinderen dat uit verveling op straat rond hangt leidt tot vormen van overlast in de wijk.

4.2.2 Interventie

In de wijk Vleuten-De Meern zet Harten voor Sport o.a. combinatiefunctionarissen in om de overlast van kinderen aan te pakken. Hierop organiseert Harten voor Sport door middel van Streetsport een programma van activiteiten dat zich richt op jeugd en jongeren tot 18 jaar. Het programma heeft als doel om kinderen te activeren en daarmee overlast door verveling tegen te gaan. De combinatiefunctionarissen organiseren verschillende activiteiten, zoals voetbal, basketbal, tennis, tafeltennis, handbal en hockey. De activiteiten vinden tijdens het buitenseizoen plaats op faciliteiten in de wijk (bijvoorbeeld op de Krajicek Playgrounds en de Cruyff Courts). Vanaf het najaar verplaatsen de meeste activiteiten zich naar een sport- of speelzaal in de buurt.

4.2.3 Beoogde impact en doelgroep

Met de inzet van Harten voor Sport wordt een impact beoogd op de leefbaarheid in de wijk, waarbij sport en bewegen het middel vormen om dit te realiseren. De kenmerken van Harten voor Sport (zie inleiding paragraaf 4.2) lenen zich voor het realiseren van duurzame impact, omdat het gaat om een terugkerend initiatief dat zich richt op deelnemers, waarbij er sprake is van meerdere sporten en meerdere events (activiteiten).

De beoogde impact verschilt per wijk, omdat de activiteiten worden ingezet op de specifieke kenmerken van die wijk. Het kan bijvoorbeeld gaan om het voorkomen van overlast van jongeren door verveling, terwijl in andere wijken de beoogde impact het verhogen van de sociale participatie en het voorkomen van vereenzaming van ouderen is. Het eerste leidt tot een te kwantificeren afname van de inzet van gemeente (o.a. jeugdzorg), politie, GGD en andere partijen. Met het verhogen van sociale participatie en het voorkomen van vereenzaming door ouderen is er eveneens sprake van te kwantificeren effecten zoals bijvoorbeeld afname van de instroom in de Wmo (gemeente), het voorkomen van noodzaak en kosten voor thuiszorg (Wet langdurige zorg) en zorg in de eerste lijn (zorgverzekeringswet).

¹⁸ Buurtmonitor, gemeente Utrecht (2016)

Naast de beoogde impact verwacht Harten voor Sport ook een aantal bijeffecten te realiseren. Daarbij gaat het dan bijvoorbeeld om een betere benutting (en daarmee spreiding van de kosten) van sportaccommodaties in de wijk, toename in leden van sportverenigingen.

4.2.4 Uitvoerder van de interventie en financieringsbehoefte

Harten voor Sport is een zelfstandige stichting die tot op dit moment voor het grootste deel bekostigd wordt door de gemeente Utrecht. Een klein deel van de jaarlijkse begroting wordt gedekt vanuit de bijdrage van fondsen. Harten voor Sport werkt met buurtsportcoaches die verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de sportactiviteiten. Daarin werken zij samen met de sportclubs, combinatiefunctionarissen in de wijk, de sociaal makelende organisatie en de jongerenorganisatie.

Op dit moment is er geen concrete financieringsbehoefte. De activiteiten worden (nog) jaarlijks bekostigd vanuit de gemeente Utrecht (wijkbureau). In de toekomst is het denkbaar dat bekostiging van de activiteiten plaats vindt op basis van een resultaatafspraken. De financieringsbehoefte wordt dan met name gevormd door de inzet van de combinatiefunctionarissen en de beweegmakelaar.

4.2.5 Maatschappelijke kosten en batenanalyse

Er is nog geen maatschappelijke kosten en batenanalyse uitgevoerd voor Harten voor Sport of voor specifieke activiteiten binnen het aanbod van de organisatie. Gezien de differentiatie in problematiek tussen de Utrechtse wijken en het daarop afgestemde aanbod, ligt het voor de hand om een MKBA op wijkniveau op te zetten. Een MKBA kan in dit verband ook bijdragen aan het concreter maken van de resultaten die in een wijk worden bereikt.

4.2.6 Stakeholders binnen het sportinitiatief

Rol	Stakeholder
Productie van het sportinitiatief	Stichting Harten voor Sport
Coproductie van het sportinitiatief	Gemeente Utrecht Deelnemers Fondsen Gezondheidscentra, zorg & welzijnsorganisaties Kennisinstituten (Mulier Instituut en USBO) Sportverenigingen Scholen Vrijwilligers
Consumptie van het sportinitiatief	Lokale community (Utrecht)

Potentiële investeerders

De organisatie van Harten voor Sport kenmerkt zich door de specifieke lokale aanpak in de wijk. Hiermee ligt het voor de hand om potentiële investeerders te benaderen die met name actief zijn in de regio waarin Harten voor Sport opereert of ondernemingen die sterk verbonden zijn met de regio Utrecht.

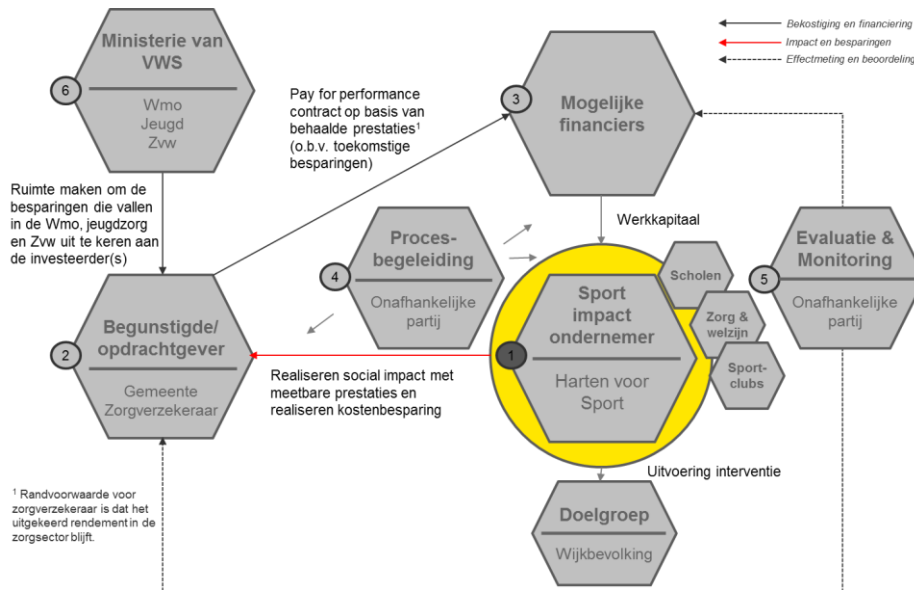
4.2.7 Haalbaarheid Sport Impact Bond Harten voor Sport

Op dit moment lijkt de haalbaarheid van een Sport Impact Bond voor Harten voor Sport zeer beperkt. De aanpak van Harten voor Sport voldoet op dit moment (nog) niet aan de randvoorwaarden voor een Sport

Impact Bond. Er is sprake van een veelvoud aan interventies, waarbij de relatie tussen interventie(s), prestatie en (mogelijke) besparingen onvoldoende scherp gedefinieerd kan worden. Bovendien dient er voor de samenstelling aan interventies vervolgens nog een maatschappelijke kosten en batenanalyse uitgevoerd worden, om inzicht te verschaffen in de levensvatbaarheid van het initiatief.

Wij achten het echter niet onmogelijk om op wijkniveau risicofactoren te definiëren aan de hand waarvan beoogde impact (in termen van preventie) beter te definiëren en af te bakenen valt. Daarnaast biedt dit ook handvatten om aan deze beoogde impact (een set van) specifieke interventies te koppelen. Indien Harten voor Sport hierin slaagt kan een mogelijke uitwerking van de Sport Impact Bond er als volgt uit zien:

4.3 Eredivisie OldStars

De Eredivisie CV heeft als ambitie om bij te dragen aan een gezonder en vitaler Nederland, waarbij één van de doelen is dat fans weten dat de Eredivisieclubs hier een bijdrage aan leveren. OldStars is ontwikkeld door de Eredivisie CV en het Nationale Ouderenfonds en is mede gefinancierd door de VriendenLoterij en het ministerie van VWS. Het doel is om zestigplussers op een leuke, sociale en verantwoorde manier meer in beweging te krijgen.

OldStars is één van de drie aandachtsgebieden binnen het MVO-programma van de Eredivisie CV, de vennootschap die zich bezig houdt met de belangenbehartiging van de achttien eredivisieclubs. Naast OldStars bestaat het programma uit het Eredivisie Fit, de fitste fan-project (doelgroep 25+ met o.a. inzet van medisch-specialisten uit het VUmc) en de jaarlijkse verkiezing van maatschappelijk speler van het jaar.

Deelnemers van OldStars voetballen volgens het "Walking Football" principe, waarbij er niet mag worden gerend, dit om blessures te helpen voorkomen. Het fenomeen "Walking Football" kent zijn start in 2011 in Engeland, waar er inmiddels al meer dan 800 Walking Football Clubs actief zijn volgens The Guardian (12 Oktober 2016). De deelname via amateurverenigingen in Nederland wordt ook wel onder de noemer Walking Football geschaard, waarbij inmiddels zo'n 300 verenigingen zijn aangesloten.

Figuur 4 Mogelijke uitwerking Sport Impact Bond Harten voor Sport

Kenmerken OldStars

Aspect	Spectrum	
Focus	Toeschouwer	Deelnemer
Frequentie	Eenmalig	Repeterend
Aantal sporten	Eén sport	Multi-sport
Duur	Eendaags	Meerdaags
Niveau	Beginner	Professioneel
Scope	Lokaal	Internationaal
Locatie	Eén	Meer dan een
Compositie	Eén event	Multi-events

4.3.1 Maatschappelijk probleem

Er zijn meer dan 4,1 miljoen vijfenvijftigplussers in Nederland. Hiervan voelt meer dan een miljoen zich eenzaam. Van hen zijn 200.000 extreem eenzaam, zij hebben slechts een keer in de maand een sociaal contact. (TNS/NIPO, 2012). Van de ruim 2,9 miljoen vijfenzestigplussers voelen bijna 900.000 mensen zich eenzaam (Ouderenfonds, 2016).

Van alle vijfenzestigplussers woont meer dan de helft alleen. Het meest eenzaam zijn alleenwonende ouderen die gescheiden zijn en weinig sociale relaties hebben (CBS). Eenzaamheid kan ernstige gevolgen hebben. Eenzaamheid verhoogt de bloeddruk, het stressniveau en de kans op een depressie. Eenzame ouderen blijken 14% meer kans te hebben op een vroege dood dan de gemiddelde persoon. Daarmee is de kans op vroeg overlijden bij eenzaamheid twee keer zo groot als bij overgewicht. (Ouderenfonds, 2016).

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2013) blijkt dat de groep kwetsbare ouderen (65+) in Nederland de komende jaren sterk toeneemt van 750.000 tot 1 miljoen in 2025. Kwetsbare ouderen lopen extra risico op gezondheidsproblemen of opname in een tehuis. Daarnaast vereenzamen zij sneller en de kans op overlijden binnen 3 jaar is twee tot drie keer zo groot.

Zelf actief blijven en bijvoorbeeld vrijwilligerswerk doen of deelnemen aan (laagdrempelige) sociale activiteiten vermindert eenzaamheid en de kans op sociaal isolement (Coalitie Erbij/ TNS NIPO 2013). Uit onderzoek van het Ouderenpanel blijkt dat 85% procent van de eenzame ouderen het lastig vinden om dit bespreekbaar te maken. Ze hebben het gevoel hiermee mensen lastig te vallen en ze vinden dat er veel onbegrip voor eenzaamheid bestaat. 74% van alle eenzame respondenten geeft aan een echt goede vriend of vriendin in het leven te missen.

4.3.2 Interventie

OldStars is een laagdrempelig programma van twintig weken. Het begint met een fittest (nulmeting), na twintig weken volgt er een nameting en wordt de cyclus afgesloten met het OldStars-toernooi. De club verzorgt training en begeleiding op de eigen sportaccommodatie. Trainingen worden gestart met een kopje koffie of thee. Zo leren de deelnemers elkaar beter kennen en ontstaat er een saamhorigheidsgevoel. Het doel is om de deelnemers te binden aan deze activiteit en dit continueren op hun eigen club.

4.3.3 Beoogde impact en doelgroep

Met OldStars slaan Eredivisie, het Nationaal Ouderenfonds en de KNVB de handen ineen om zestigplussers (weer) aan het voetballen te krijgen. Door samen te voetballen komen deze zestigplussers met elkaar in contact en blijven ze fitter. In beginsel bestaat de doelgroep uit alle zestigplussers in Nederland. Het sociale component van voetbal speelt met name bij deze doelgroep een belangrijke rol. In de praktijk blijkt dat een groot deel van de deelnemers (zowel in Nederland als in Engeland) bestaan uit mensen die op enig moment actief lid zijn geweest van een voetbalvereniging.

Voetbal wordt zo als middel ingezet om issues waar deze doelgroep mee kampt (gezondheidsproblemen, geen actieve maatschappelijke rol, weinig sociale contacten) bespreekbaar te maken en aan te pakken. Doel is om ten minste 10.000 zestigplussers weer aan het voetballen te krijgen, waarvoor op dit moment al zo'n 300 amateurverenigingen gekoppeld zijn.

Het programma OldStars heeft met name een sociale impact. Fitheid is weliswaar ook een doel, maar in de praktijk blijkt dit toch vooral bijzaak. Vanuit Engeland is bekend dat Walking Football bijdraagt aan een betere psychische gezondheid, bijvoorbeeld in het voorkomen van depressie. Sociale interactie is fundamenteel voor het persoonlijk welzijn, maar met name oudere mannen onderkennen het belang hiervan maar in beperkte mate (BBC, 19 May 2016). Door deelname aan Walking Football worden sociale contacten gestimuleerd en is er per definitie sprake van sociale interactie met de teamleden.

4.3.4 Uitvoerder van de interventie en financieringsbehoefte

Eredivisie en Nationaal Ouderenfonds zijn gezamenlijk eigenaar van OldStars, maar de KNVB is ook aangehaakt. De KNVB wordt ingezet om OldStars naar landelijk bereik uit te bouwen. Eredivisie en Nationaal Ouderenfonds zijn gezamenlijk kartrekker van het project, Nationaal Ouderenfonds is penvoerder en zien zeer grote relevantie bij het Old Stars programma. De KNVB heeft clubtrainers en de verbinding met amateurclubs. Het doel is om in december 2016 een Plan van Aanpak op te stellen waarin rollen en verantwoordelijkheden worden vastgelegd.

OldStars wordt inmiddels bij meerdere Betaald Voetbal Organisaties (BVO) aangeboden, maar ook bij een groot aantal amateurclubs. Een uitdaging is om als Eredivisie hier een gezamenlijk beleid op in te zetten. De BVO's hebben hun MVO-initiatieven (zoals OldStars) ondergebracht in aparte stichtingen. Bovendien zijn de BVO's in beginsel vrij om hierin volledig autonoom te handelen.

De clubs worden zowel op het gebied van informatievoorziening als ook voetbalinhoudelijk ondersteund. Deze ondersteuning werd bij de start verzorgd door een extern adviesbureau en later het Nationaal Ouderenfonds, maar wordt nu belegd bij de KNVB. Het inhoudelijke programma wordt georganiseerd door de clubs, van ledenwerving tot het organiseren van de kick-off. Het doel is om het programma na een aanloopperiode volledig op eigen kracht te kunnen laten draaien, zonder dat daar aanvullende subsidies voor nodig zijn. Een Sport Impact Bond kan helpen om het programma op te schalen naar een effectieve landelijke dekking.

Op dit moment wordt 25% van de begroting gedekt uit sponsors uit de private markt en 75% door fondsen. De huidige begroting van OldStars bedraagt per jaar € 400.000, waarvan op dit moment 50% nog niet is gefinancierd. Voor 2017 is het dan ook voorgenomen om de minimale variant van OldStars

aan te bieden. Er bestaat een grote behoefte aan meerjarige afspraken, waarbij het mogelijk moet zijn om het initiatief verder op te schalen.

4.3.5 Maatschappelijke kosten en batenanalyse

Voor het concept OldStars is in Nederland nog geen MKBA uitgevoerd. In het land van oorsprong is echter wel onderzoek gedaan naar de impact van wandelvoetbal op het leven van de deelnemers.

Volgens onderzoek van de FA (2015) en London Sport Insight (2016) leidt deelname aan Walking Football tot een verbetering van zowel de fysieke en mentale gezondheid als ook sociaal welzijn. Deelnemers geven in een self-assessment aan dat er sprake is van een verbetering in hoe positief zij in het leven staan gedurende het programma. Daarbij scoort met name het gevoel ergens bij te horen en dichtbij andere mensen te staan hoog. Bovendien onderscheid Walking Football zich van andere sporten door het sociale element en geven spelers aan dat deelname leidt tot mentale stimulatie, onder andere doordat spelers op het veld worden gedwongen snel beslissingen te nemen.

4.3.6 Stakeholders binnen het sportinitiatief

Rol	Stakeholder
Productie van het sportinitiatief	Ouderenfonds MVO-stichtingen Betaald Voetbal Organisaties
Coproductie van het sportinitiatief	Deelnemers Sponsors KNVB Amateur voetbalverenigingen Universiteiten Vrijwilligers
Consumptie van het sportinitiatief	Nationale community

Potentiële investeerders

Het huidige programma wordt bekostigd door een aantal partijen: het Nuts Ohra Fonds, zorgverzekeraar Menzis, Van Boxtel hoorwinkels, C. van Zadelhoff Fonds en de Riki Stichting. Zij bekostigen gezamenlijk de inzet van een projectleider van het Nationaal Ouderenfonds. In het verleden waren de Vrienden Loterij en het Ministerie van VWS subsidieverstrekkers bij de opstart van OldStars. De financieringsvraag betreft de gehele begroting van OldStars.

De uitdaging is om te komen tot duurzame financiering van het project, waarbij ook moet worden gedacht aan de opschaling van het initiatief naar andere sporten zoals bijvoorbeeld zitvolleybal en wandelhockey. Potentiële investeerders moeten hiervoor in kaart worden gebracht. Hierbij kan gedacht worden aan bekende grote Nederlandse ondernemingen.

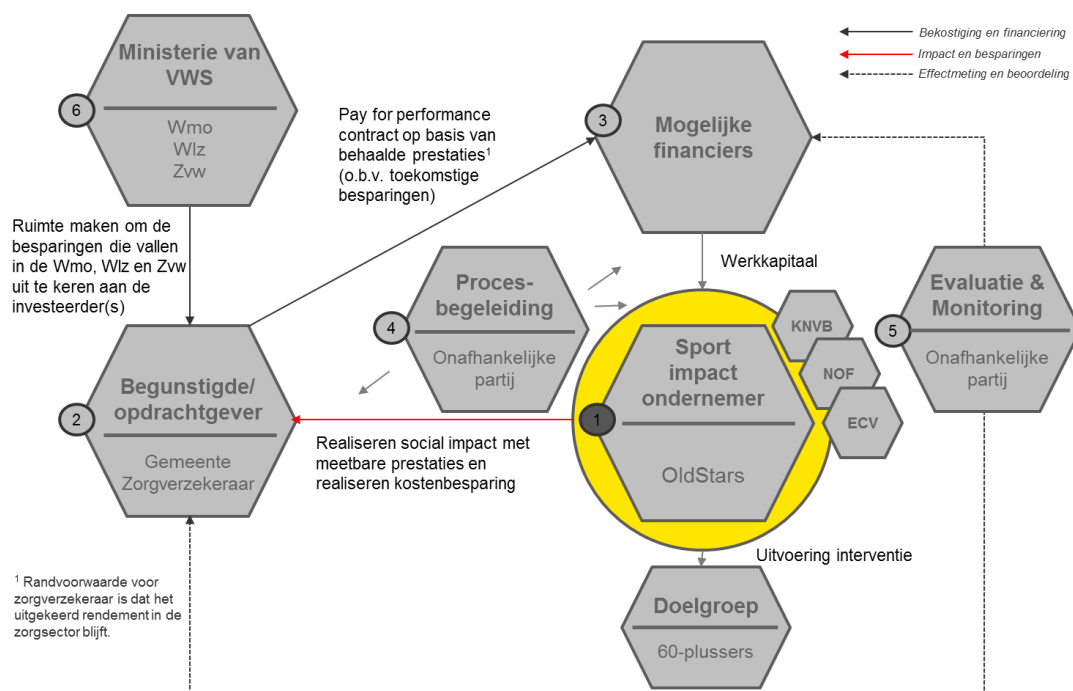
4.3.7 Haalbaarheid Sport Impact Bond OldStars

Het OldStars initiatief heeft in beginsel alle kenmerken in zich die zich lenen voor het sluiten van een Sport Impact Bond. Er is sprake van een afgebakende doelgroep en een duidelijke maatschappelijke impact. Echter, hiervoor dient nog wel een maatschappelijke kosten en batenanalyse voor worden opgesteld. Het verdient de aanbeveling om hierin ook de uitkomsten van het Eurofit-onderzoek van uit

stichting VU-VUMC mee te nemen, zodat kan worden gekeken welke gezondheidswinst wordt behaald en in hoeverre deze gekapitaliseerd kan worden.

Bovendien speelt voor het afsluiten van een Sport Impact Bond ook het volgende een rol. Lokale overheden zijn in principe de belangrijkste begunstigde van de resultaten van OldStars. Het voorkomen van eenzaamheid en het bevorderen van participatie heeft directe gevolgen voor de instroom van ouderen in de Wmo. In de tweede plaats speelt hier de zorg die wordt voorkomen in het kader van de Wet langdurige zorg en de zorgverzekeringswet. Daarmee zijn zorgverzekeraars een tweede belangrijke begunstigde. Dit vraagt een nadere uitwerking van welk deel van de maatschappelijke baten van OldStars bij gemeenten vallen en welk deel bij zorgverzekeraars. Bovendien dient er dan onder alle partijen draagvlak te zijn voor een dergelijke constructie.

Figuur 5 Mogelijke uitwerking Sport Impact Bond OldStars

In het publieke domein wordt naarstig gezocht naar alternatieve bekostigingsvormen om publieke middelen doelmatig te besteden. In het sociale domein vertaalt dit zich bijvoorbeeld naar social impact bonds, bijvoorbeeld op het gebied van re-integratie, en health impact bonds. Dit model lijkt ook in de sportsector toepasbaar. Het instrument sluit bovendien aan bij de motie Dijkstra / Bruin Slot (d.d. 21 november 2016) om te zoeken naar betere borging van sport en bewegen in de gezondheidszorg. Sport Impact Bonds zijn een manier om overheden, sportorganisaties en potentiële financiers te binden en gezamenlijk aantoonbare maatschappelijke impact te realiseren.

De toepassing is echter wel gebonden aan een aantal randvoorwaarden:

Voorwaarde	Toelichting
Initiatief	Het sportinitiatief draagt bij aan het oplossen van een maatschappelijke/ gezondheidskwestie. Het initiatief is opschaalbaar. Er is een duidelijk meetbare relatie tussen het initiatief, de prestatie en de besparing.
Sportondernemer	De organisatie realiseert financieel en maatschappelijke impact. De organisatie heeft een financieringsbehoefte.
Doelgroep	De doelgroep van het sportinitiatief is duidelijk gedefinieerd.
Stakeholders	Er is draagvlak en commitment bij relevante stakeholders om bij te dragen aan de Sport Impact Bond. Er zijn duidelijke prestatieafspraken te maken. Zijn lokale partijen betrokken om duurzaam effect te creëren?
Maatschappelijke kosten-batenanalyse	De besparingen zijn hoger dan de kosten en kunnen gekapitaliseerd worden. Er is rekening gehouden met mogelijk negatieve effecten (m.n. bij aansprekende internationale sportevenementen) De kosteneffectiviteit van de interventie is door middel van een maatschappelijke kosten-batenanalyse in kaart gebracht.

Er bestaan echter ook een aantal uitdagingen als het gaat om het vormgeven van Sport Impact Bonds. Daarbij moet gedacht worden aan het aantonen van causaliteit tussen interventie en het resultaat, maar ook de meetbaarheid en beschikbaarheid van data. Wellicht de grootste uitdaging ligt in het verleiden van de traditionele financiers (m.n. zorgverzekeraars en gemeenten) die baat hebben bij de ingezette interventie. Een Sport Impact Bond dient zodanig te worden vormgegeven dat dit geen belemmeringen op levert met bestaande wet- en regelgeving en bekostigingsmethodieken in de gezondheidszorg. De vraag daarbij is bijvoorbeeld hoe Sport Impact Bonds als zodanig onderdeel kan worden van de reguliere inkoopssystematiek en hoe middelen vanuit het huidige macrokader hiervoor aangewend kunnen worden.

Deze uitdagingen pleiten voor ontwikkelruimte om technische, praktische en fundamentele zaken in gezamenlijkheid op te lossen. Hierbij zijn in de technische uitwerking meerdere richtingen mogelijk, waarbij de wijze van aanwenden van publieke middelen zich op een continuüm bevindt (zie figuur 6). In een situatie waarbij in de uitwerking wordt gekozen voor een Sport Impact Bond zonder garanties zal de investeerder volledig afhankelijk zijn van de daadwerkelijk afgesproken en gerealiseerde outcome. De begunstigde partij, gemeenten en/of zorgverzekeraars, reserveren bij een dergelijke constructie op voorhand geen financiële middelen, maar betalen besparingen alleen uit bij volledige realisatie van het resultaat.

Sport Impact
Bond zonder
garanties

Sport Impact Bond
met volledige
garanties

Figuur 6 Continuüm garanties impact bonds

In een experimenteerfase ligt het echter voor de hand om meer op te schuiven naar het andere uiterste: een Sport Impact Bond met volledige garanties over de hoofdsom. In een dergelijke uitwerking wordt de uitbetaling van de Sport Impact Bond volledig gedekt door bestaande geldstromen, waarbij een toeslag kan worden afgesproken bij het realiseren van (deel-)resultaten.

Het ministerie van VWS heeft met deze onderzoeksopdracht een belangrijke eerste stap gezet om kennis te vergaren voor de sport- en gezondheidssector over de werking van een Sport Impact Bond. Door drie bestaande en uiteenlopende sportinitiatieven te analyseren ten aanzien van de randvoorwaarden om tot een Sport Impact Bond te komen, is er inzicht verkregen in de haalbaarheid van een Sport Impact Bond. Op basis van dit haalbaarheidsonderzoek schatten wij in dat het toepassen van een Sport Impact Bond goed mogelijk is. Hiervoor dient echter vanaf het eerste moment aandacht te zijn voor invulling van de randvoorwaarden voor het sluiten van een Sport Impact Bond.

Youth Olympic Games

De YOG leent zich minder goed voor de inzet van een Sport Impact Bond, omdat het initiatief door haar eenmalige karakter niet schaalbaar is en het aantonen van de causaliteit tussen de interventie voor jongeren op Rotterdam Zuid en het realiseren van een duurzaam effect uitdagend is. Aangezien er sprake is van een positieve MKBA is voor de publieke kosten van de organisatie van de YOG, verdient het de aanbeveling om verder te onderzoeken hoe deze impact kan worden vertaald naar een vorm van resultaatafspraken. Mogelijk biedt de beoogde interventie wel aanknopingspunten voor het sluiten van een social impact bond, zonder dat dit gekoppeld is aan een groot evenement als de YOG. Het spreekt in het voordeel van de YOG dat binnen de gemeente Rotterdam reeds ervaring is met social impact bonds.

Harten voor Sport

Op dit moment lijkt de haalbaarheid van een Sport Impact Bond voor Harten voor Sport zeer beperkt. De aanpak van Harten voor Sport voldoet op dit moment (nog) niet aan de randvoorwaarden voor een Sport Impact Bond. Er is sprake van een veelvoud aan interventies, waarbij de relatie tussen interventie(s), prestatie en (mogelijke) besparingen onvoldoende scherp gedefinieerd kan worden. Bovendien dient er voor de samenstelling aan interventies vervolgens nog een maatschappelijke kosten en batenanalyse uitgevoerd worden, om inzicht te verschaffen in de levensvatbaarheid van het initiatief.

OldStars

Het OldStars initiatief heeft in beginsel alle kenmerken in zich die zich lenen voor het sluiten van een Sport Impact Bond. Er is sprake van een afgebakende doelgroep en een duidelijke maatschappelijke impact. Echter, hiervoor dient nog wel een maatschappelijke kosten en batenanalyse voor worden opgesteld. Naast de uitwerking van een MKBA voor OldStars vormt zich een grote uitdaging om zowel de twee belangrijkste begunstigden (gemeenten en zorgverzekeraars) als de eredivisieclubs gelijkgericht te krijgen, waarbij op dit moment nog niet duidelijk is of er draagvlak is voor dergelijke afspraken. Het verdient de aanbeveling om samenwerking op dit vlak regionaal aan te pakken.

Literatuurlijst

BBC. 2016. How “walking football” is helping men with mental health problems. Beschikbaar op:
<http://www.bbc.com/news/health-36329589>

Boonstra, N. & Hermens, N. 2011. De maatschappelijke waarde van sport. De sportbank/Verwey-Jonker Instituut.

FA. 2015. Walking Football Research. TheFA.com. Beschikbaar op:
<https://data.londonsport.org/dataset/walking-football-research>

Fitzgerald, J.L. 2012. Social Impact Bonds and their application to preventive health. Australian Health Review.

Hover, P., Dijk, B., Breedveld, K., Eekeren, F. van & Slender, H. 2016. Creating social impact with sport events. Mulier Instituut / Utrecht University.

London Sport Insight. 2016. Walking Football Evaluation.

NOC*NSF. 2008. Olympisch vuur in Nederland, aangestoken door NOC*NSF.

Sociaal en Cultureel Plan Bureau. 2015. Rapportage Sport 2014.

Society Impact & EY. 2015. Onderzoek naar de haalbaarheid en toepasbaarheid van Health Impact Bonds voor gesubsidieerde projecten van ZonMw.

Taylor, P., Davies, L., Wells, P., Gilbertson, J. & Tayleur, W. 2015. A review of the Social Impacts of Culture and Sport. Sport Industry Research Centre and Centre for Regional Economic and Social Research. Sheffield Hallam University.

Walsh, R. 2011. Lifestyle and Mental Health. American Psychologist, Volume 66, Issue 7, Pages 579-592.

www.sportimpactfund.com

Overzicht geïnterviewde personen

Overzicht geïnterviewde personen

Datum	Onderwerp	Personen
14 november 2016	Haalbaarheidsonderzoek Sport Impact Bonds	Ministerie van VWS Henk Meijer & Frederike Zwenk
24 november 2016	OldStars	Eredivisie CV: Joost Wijnhoud
25 november 2016	YOG	Stichting YOG Rotterdam: Peter van Veen Gemeente Rotterdam: Wendeline van Lier & Joris van Nispen (review onderdeel YOG)
28 november 2016	OldStars	Nationaal Ouderenfonds Corina Gielbert & Juliette Hasselbach,
14 december 2016	Harten voor Sport	Gemeente Utrecht: Ina Massop Harten voor Sport: Ronald Hennekes Gezonde Focus: Marc Roosenboom

Society Impact is een actiegerichte bemiddelaar en matchmaker tussen en voor verschillende partijen die in samenwerking tot impactinvesteringen in het publieke domein willen komen. Society Impact is een onafhankelijk platform waarop innovatieve sociaal ondernemers, banken, vermogensfondsen en overheden samen werken aan de totstandkoming van social deals. We ondersteunen ondernemers bij de toegang tot financiële partijen die hen van geduldig kapitaal kunnen voorzien. Andersom ondersteunen we private fondsen of banken bij het doen van impactinvesteringen, in het bijzonder door daarvoor de juiste randvoorwaarden te creëren binnen verschillende lagen van betrokken overheden, instituties en beslissers. Momenteel werkt Society Impact aan de totstandkoming van de eerste Health Impact Bond in Nederland: Dementelcoach.

EY wil de voorkeurspartner zijn bij het stimuleren van fundamentele veranderingen overal ter wereld. Zowel de publieke als de private sector zijn daarbij nodig. Vanuit onze Public Sector helpen we (lokale) overheden en uitvoeringsorganisaties. Bovendien heeft EY zich gecommitteerd aan het vergroten en professionaliseren van de markt van sociaal ondernemers. Belangrijk voor de ontwikkeling van de social enterprise-sector is de erkenning door klanten, overheid en financiers van de andere waarde die deze ondernemingen creëren: een waarde die niet honderd procent financieel is. En daarin speelt EY een belangrijke rol doordat EY op onafhankelijke wijze waarde kan definiëren en toetsen.